

'Poduzetništvo bez granica' - međuregionalni projekt Europske unije

Anne Sofie Skogvold

U ruralnom području Salten na sjeveru norveške pokrajine Nordland i okolnim županijama s druge strane granice u Norrbottenu u Švedskoj već se treću godinu uspješno radi na zajedničkom projektu jačanja poduzetničkih saznanja u vrtićima i školama. Time se ohrabruje djecu da razviju privrženost prema mjestu u kojem žive te ih se osposobljava da samostalno iskoriste mogućnosti koje se nalaze u domaćim resursima i lokalnoj zajednici. Istraživački institut Nordland (Nordland Research Institute) pratio je i procjenjivao ovaj projekt u prvoj godini rada (Skogvold, 2008.). Procjena je bila usmjerena na motivaciju i kreiranje 'poduzetničkog načina razmišljanja' ne samo među odgajateljima, učiteljima i djecom, već i među ravnateljima i lokalnim političarima. Kako bi se to postiglo, svi sudionici u projektu su razvili veze s lokalnim zajednicama - između vrtića, škola i lokalnih tvrtki i organizacija - onima u susjedstvu, ali i preko granice. Škole i vrtići (djeca, odgajatelji i cijele skupine i razredi) u susjednim županijama - koje su dijelom u različitim, susjednim

državama - ostvarile su tijekom prve godine projekta više od 1000 'prijelaza granice'. Što se sve događalo tijekom takvih posjeta? Odgajatelji i djeca iz jedne regije predstavljaju svoje lokalne zajednice i okoliš, te međusobno uče ne samo o onima koje posjećuju, već i o svojem kraju i sebi samima. Norveška obalna regija, sa svojim fjordovima i visokim planinama, jako je različita od švedske šumovite unutrašnjosti. Kako bi mogli predstaviti vlastitu zajednicu, djeca je sama pažljivo proučavaju. Jedna je norveška odgajateljica izvijestila o reakciji djeteta iz svoje grupe koje je, nakon posjeta dječjoj grupi u Švedskoj, reklo: 'Mi nemamo ništa za pokazati kad nas budu posjetili!' Ali, nakon samostalnog istraživanja, djeca su otkrila da imaju mnogo toga za pokazati i da se time mogu ponositi, te da u njihovu kraju ima puno potencijala i mogućnosti za razvoj.

U svakom se vrtiću i školi radi na razvoju općih poduzetničkih kvaliteta, gdje djeca mogu upotrijebiti svoju radoznalost i kreativnost, te naučiti surađivati u okruženju koje dopušta

pokušaj i pogrešku. Djeca uspostavljaju vlastite malene poslovne projekte, koristeći lokalne resurse. Jedni su se bavili usoljenom ribom, drugi izrađivali svijeće, džem, ljekovite masti - sve što se može prodavati na lokalnim sajmovima ili drugim manifestacijama. Neki od tih poduzetničkih projekata nude računalnu poduku, organizaciju festivala, sajмова, ili kazališnih predstava, gdje vode sve - od registracije kazališta do vođenja financija ili zatvaranja računa. Važan je slogan kojim se potiče poduzetništvo: 'Tragajte za mogućnostima, ne ograničenjima!' Pri tome nije lako odgajateljima i učiteljima, koji za ovo trebaju stručno usavršavanje i osigurano vrijeme za organizaciju suradnje i podrške takvom projektu. To, također, zahtijeva blisku suradnju između vrtića, škola i lokalne zajednice. Možda je to sve lakše postići u ruralnim sredinama - ali je od bitnog značaja za sve regije.

Anne Sofie Skogvold je istraživačica na Institutu za istraživanje Nordland.
anne.sofie.skogvold@nforsk.no

Razvijanje osjećaja zajedništva kod malene djece: učenje u zajednici u norveškim seoskim vrtićima

Wenche Rønning

Kako piše Wenche Rønning, Norveška je u zadnjih 10-15 godina doživjela procvat povezanosti odgojno-obrazovnih ustanova i lokalnih seoskih domaćinstava. Više obrazovne ustanove razvile su i nude tečajeve za nastavnike i roditelje seoske djece 'na samim gospodarstvima, kao mjestima potencijala znanja'. Time im se omogućava zajednički rad na stjecanju vrijednih iskustava u učenju. Lokalna seoska domaćinstva i vrtići surađuju u planiranju različitih aktivnosti i iskustava za djecu. Važna pokretačka

snaga u ovim aktivnostima je zabrinutost što djeca i mladi sve više vremena provode na internetu i gube dodir s prirodom i prirodnim procesima, koji su ih prije okruživali u odrastanju na selu ili njegovoj blizini.

Osim suradnje vrtića i obližnjih gospodarstava, osniva se sve više seoskih vrtića, koji sada pružaju potpuno jedinstveno okruženje za odgoj djece. U Norveškoj djeca od navršene prve godine imaju zajamčeno pravo na smještaj u vrtić, pa su seoski dječji vrtići postali

jako popularni među roditeljima koja traže kvalitetno, sigurno i uzbudljivo okruženje za učenje za svoju djecu. Anita i Jostein Hunstad osnovali su seoski vrtić *Medås Farm Kindergarten*, blizu mjesta Fauske u sjevernoj Norveškoj prije 10 godina. Od 1983. imali su gospodarstvo, ali su se susretali sa sve više poteškoća: tijekom ispaše ovce su im odnosili risovi, kune i drugi grabežljivci. Anita je radila pola radnog vremena kao pomoćna odgajateljica u područnom vrtiću na poslu koji je jako voljela, te je počela razmišljati kako da njihovo seosko imanje pretvori u prostor namijenjen djeci, te tako sebi i suprugu Josteinu pruži priliku za drukčiji način života i rada.

Nakon puno rada na pripremi, planiranju i ishođenju dozvola kako bi seosko imanje bilo priznato kao dječji vrtić, u jesen 1999. godine otpočeli su s radom na farmi sa šestoro djece. Prije kraja godine već su ih imali 18 i time popunili svoje kapacitete. *Medås Farm Kindergarten* je ove jeseni proslavio desetogodišnjicu rada, i trenutno ima kapacitet od 64 djece u dobi od 0 do 6 godina. Planiraju proširenje, kojim će od jeseni 2010. godine biti u mogućnosti osigurati boravak za više od 100 djece.

Kod upisa, njihov vrtić daje prednost djeci iz lokalne zajednice, ali je popularan i među roditeljima iz šire regije, koji djecu pokušavaju upisati u *Medås*. Seoski vrtić na farmi okružen je poljima, šumom, jezerima i drugim farmama, a raznoliko okruženje nudi brojne prilike za učenje i igru na samoj farmi, te i odraslima i djeci nudi priliku da uživaju u okolnoj prirodi.

Filozofija ovog vrtića je da tradiciju i rad na seoskom gospodarstvu iskoristi kao prirodno okruženje za učenje djece. Ovdje imaju konje, ovce, mačke, zečeve i zamorce, a djeca svakodnevno sudjeluju u hranjenju i brizi za životinje. Također, svakog dana skupljaju, peru i prodaju jaja koje snesu kokoši. Svake jeseni, nakon klanja ovaca, pomažu u guljenju koža, trančiranju i spremanju mesa, te različitim načinima konzerviranja koji osiguravaju hranu za obitelj i djecu u vrtiću. To je prirodni životni ciklus na farmi i kao takav je važan dio dnevnog života vrtića, kaže vlasnik vrtića Jostein. Djeca također sade i vade krumpir i drugo povrće, beru kupine u šumi blizu farme, te prave kompote i marmelade koje kasnije mažu na domaći kruh.

Kroz suradnju s drugima u regiji, djeci se pružaju mogućnosti u umjetničkim i zanatskim manufakturama, proizvodnji tradicionalnih jela kao što je *lefse* - domaće tanko pecivo s maslacem i cimetom, izradi vunениh vlakana od ovčje vune koju su sami pomagali skidati s ovaca. Djeca čak djeluju i kao maleni poduzetnici, kad

na lokalnoj tržnici sami prodaju svoje kompote i povrće. Cilj ovog vrtića jest pružiti djeci mogućnost da budu sretna, zdrava i aktivna, da nauče kako se brinuti za domaće okruženje i svoje životinje, da nauče sami pripremati hranu, da upoznaju i cijene lokalne običaje i kulturu. Pružanjem svih tih mogućnosti djeci, vrtić pomaže postaviti zdrave temelje za budući razvoj djece u odgovorne i ekološki osviještene odrasle ljude, koji prepoznaju i koriste izazove i prilike u svom lokalnom okruženju. Sve to predstavlja filozofiju ovog vrtića.

Wenche Rønning je istraživačica na Institutu za istraživanje Nordland.
wenche.roenning@nforsk.no

Sve slike ustupili su Anita i Jostein Hunstad.

